

10. međunarodna konferencija arhiva srednje i istočne Europe »Colloquia Jerzy Skowronek dedicata«, Varšava, Poljska, 28.–29. svibnja 2004.

U organizaciji Naczelne Dyrekcje Archiwów Państwowy u Varšavi je 28. i 29. svibnja ove godine održana jubilarna, 10. međunarodna konferencija arhiva srednje i istočne Europe »Colloquia Jerzy Skowronek dedicata«. Prisustvovalo joj je 47 sudionika iz Bjelorusije, Bugarske, Hrvatske, Češke, Estonije, Izraela, Litve, Moldavije, Mađarske, Njemačke, Poljske, Rusije, Slovačke, Slovenije, Švedske i Ukrajine.

Ovogodišnja je konferencija pod nazivom *Arhivi među ustanovama koje čuvaju pamćenje* bila posvećena međusobnoj suradnji arhiva, knjižnica i muzeja kao ustanova koje se osnivaju radi čuvanja kolektivna i individualna pamćenja društva, a započela je uvodnim riječima domaćina, Darie Nalęcz i Władysława Stępnika, o dosadašnjim sastancima i ulozi ovoga skupa u međusobnoj suradnji europskih arhiva.

Na I. plenarnoj sjednici, *Teoretska i pravna pitanja*, govorilo se o sličnostima i različitostima arhiva, knjižnica i muzeja kao ustanova kolektivnoga pamćenja, povijesnim čimbenicima koji su utjecali na prikupljanje gradiva te uvjetima dostupnosti arhivskoga gradiva u njima. Izlaganja *Arhivi, knjižnice i muzeji - što imamo zajedničko, a koje su razlike* Poljaka Andrzeja Biernata, *Arhivi, knjižnice, muzeji u sustavu povijesnih ustanova koje čuvaju pamćenje - primjer Rusije* Vladimira P. Kozlova, *Mjesto i uloga Moldavskog državnog arhiva u sustavu ostalih institucija posvećenih pamćenju* Vasilea Isaka te *Dostupnost gradiva koje se čuva u arhivima, knjižnicama, muzejima i drugim ustanovama – problemi i moguća rješenja* Boyke Dzipalske iz Bugarske pokazala su da je osnivanje svake od spomenutih ustanova bilo povezano s posebnim funkcijama, principima sakupljanja i dostupnosti gradiva. Uz to, specifične povijesne okolnosti najviše su utjecale da se granice između arhiva, knjižnica i muzeja različito doživljavaju u različitim zemljama, stoga usvojena pravna rješenja, kao i tradicionalno utvrđena načela, mogu utjecati na razne metode prikupljanja zapisa, njegova opisa i promocije. Moshe Mossek u izlaganju *Neobična rješenja za neobične probleme – muzej bez zbirki. Radikalni koncepti Muzeja židovske dijaspore u Tel-Avivu* prikazao je djelovanje ovoga muzeja, koji u stalnom postavu nema autentičnih predmeta, već samo zbirke fotografija i AV gradiva. U ovom muzeju povijest židovskoga naroda nije prikazana kronološkim slijedom, već temama poput obitelji, zajednice, vjere i dr., cilj kojih je naglasiti sličnosti židovske zajednice u dijaspori, a glavni cilj muzeja nije obogatiti posjetitelja novim znanjem, već ga educirati o vrijednostima, etici, moralu. Problemima uporabe i dostupnosti arhivskoga gradiva bila su posvećena izlaganja Iryne Matiasch, *Zapisi i rukopisno gradivo nacionalnoga arhivskog fonda u ukrajinskim knjižnicama: problemi uporabe* i Ruskinje Tatiane Gorjaieve *Arhivi kulture: problemi prikupljanja i dostupnosti*. Leif je Gidlöf u *Unapređivanju znanja prosječnoga korisnika. Informacijska neutralnost ili povijesna didaktika* kao primjere najbolje suradnje arhiva, knjižnica i muzeja u Švedskoj istaknuo mikrofilmove u lokalnim knjižnicama, zajedničke izložbe te istraživanja i akvizicije za zajedničke tematske projekte. Bettina Martin-Weber u *Pristupu arhivskim informacijama – online služba Saveznog arhiva* predstavila je novu stranicu njemačkog Saveznog arhiva, redizajniranu 2003., usporedo s uvođenjem Sustava za upravljanje sadržajem. Također je opisala principe online usluga Saveznoga arhiva,

koje za krajnji cilj imaju poboljšati dostupnost gradiva te arhivske online usluge integrirati u tekuće i nacionalne europske projekte.

Na II. plenarnoj sjednici, *Praktična pitanja*, raspravljalo se kako suvremenim korisnicima omogućiti cjelovit uvid u podatke o gradivu koje se čuva u arhivima, knjižnicama i muzejima, u sklopu čega su bila prikazana iskustva pojedinih zemalja sudionica. Lajos Körmendi iz Mađarske u *Kako možemo surađivati s drugim memorijskim institucijama?* govorio je o prikupljanju i organizaciji informacija u gradivu, njegovoj uporabi i mogućoj suradnji s knjižnicama i muzejima na području standardizacije te kreiranju zajedničkih baza podataka koje bi omogućile jedinstveno predstavljanje i spajanje znanja sačuvanoga u tim ustanovama. Maria Wrede, Agnieszka Jaskanis i Anna Laszuk u izlaganju *Prikupljanje, razmjena i dostupnost informacija o kulturnim dobrima koje se čuva u arhivima, knjižnicama i muzejima* prikazale su standarde za opis knjižnoga, arhivskoga i muzejskoga gradiva u Poljskoj SSWIB, SSWIA, SSWIM, kao i različite baze podataka i zajedničke projekte. U izlaganju *Pisana baština i arhivi, knjižnice, muzeji – situacija u Republici Sloveniji* Matevž Kösir bavio se pravnim propisima na kojima se temelji razgraničenje gradiva među tim ustanovama, dok su *Organizacija arhivskog gradiva u Republici Hrvatskoj* Vlatke Lemić i *Iskustva Bjeloruskoga državnog arhiva - suradnja s muzejima i knjižnicama na području dostupnosti* Viacheslava Selemeneva bili posvećeni dostupnosti arhivskih informacijskih izvora s korisničkoga stajališta. Tomaš Tandlich u izlaganju *Državni arhiv i dostupnost dokumenata: Iskustvo jednog arhivista* predstavio je novi slovački arhivski zakon, usvojen 2002., te dostupnost gradiva, procedure uporabe i korisnike Državnoga arhiva u Bratislavi. Yurii Kulinich tematizirao je *Akviziciju i politiku obrade fondova u državnom arhivu-muzeju literature i umjetnosti Ukrajine*, a Indirek je Kuuben u *Estonskoj nacionalnoj strategiji za digitalnu zaštitu kulturne baštine* predstavio aktivnosti državne uprave i arhiva u postavljanju standarda i implementaciji novih tehnologija u obradi i predstavljanju arhivskoga gradiva.

U sklopu III. plenarne sjednice, *Zajednička europska baština*, predstavljeni su projekti »Reconstitution of the Memory of Poland« i »Common Archival Heritage«. Međunarodni program »Reconstitution of the Memory of Poland« potaknut je 1997. na inicijativu ICE, vezano uz UNESCO-ove aktivnosti oko procjene pretrpljenih arhivskih gubitaka u svijetu u 20. stoljeću te disperzije građe kao rezultata ratova, raznošenja i promjena granica. Poljski odgovor na UNESCO-ov upitnik ukazao je da je Poljska pretrpjela najveće gubitke ove prirode te joj je međunarodna zajednica ponudila ovaj program, koji je 1998. odobren i od Vijeća Europe. Osnovni je cilj projekta pružiti informacije o izvorima za povijest Poljske i poljskoga naroda 1772.–1918. i eventualno sve do 1945., te na taj način pokušati nadomjestiti podatke iz dokumenata nepovratno izgubljenih u Poljskoj ili raspršenih u gradivu drugih zemalja. Uz ovaj osnovni cilj, program bi također trebao pružiti znanje o tehničkim i organizacijskim mogućnostima stvaranja zajedničkoga registra (meta)podataka prikupljenih iz različitih arhiva. Do sada su pretraženi arhivi u Austriji, Bjelorusiji, Francuskoj, Moldaviji, Njemačkoj, Rusiji, Ukrajini i Italiji. U ruskim i ukrajinskim arhivima istraživanja su obavili lokalni arhivisti, a u onima Njemačke, Austrije i Bjelorusije poljski. Daljnji planovi uključuju opširnija istraživanja u lokalnim i regionalnim arhivima zemalja sudionica, kao i istraživanja u arhivima Litve i Bjelorusije. Nakon što je 2003. završena prva faza programa –

istraživanja u središnjim arhivima – opisi arhivskoga gradiva iz Austrije, Njemačke, Ukrajine, Italije i Francuske preuzeti su i uneseni u odgovarajuću bazu podataka. Izlagači su ovom prilikom objasnili izradu, funkcioniranje i metodologiju baze te predstavili njezin sadržaj. Drugi predstavljani projekt »Common Archival Heritage«, usmjeren je na stvaranje baze podataka o povijesnim i upravnim arhivima država srednje i istočne Europe, cilj kojega je osigurati široku dostupnost informacija o arhivskom gradivu koje se drži izvorom za zajedničku povijest srednje, južne i istočne Europe. Inicijativa za projekt krenula je iz Poljske, no on je u međuvremenu postao dio Open Society Archives inicijative, programa EURBICA-e te brojnih drugih inicijativa i programa, a do sada je potaknuta izrada web stranice na kojoj će biti dostupni ne samo baza podataka, već i sve informacije o tekućim aktivnostima, publikacijama i programima, online publikacije i izložbe gradiva zemalja sudionica.

Vlatka Lemić